

ULUSLARARASI BAKALORYA PROGRAMI

TÜRKÇE A DERSİ UZUN TEZİ

SEVGİNİN DUVARLARI NEFRETİN ÖZGÜRLÜĞÜ

Sözcük Sayısı: 3805

Araştırma Sorusu: Kemal Varol'un Aşıklar Bayramı adlı yapıtındaki babasızlık sorunsalının yapıttaki figürlere etkisi hangi dil ve anlatım özellikleri ile anlatılmıştır?

İÇİNDEKİLER

I. GİRİŞ	3
II. BABA-OĞUL İLİŞKİSİ	6
II. A. BABA VE OĞUL	7
II. B. YOL VE YOLCULUK.....	8
III. BABA YOKLUĞUNUN KİMLİK ÜZERİNDEKİ ETKİSİ	10
III. A. SEVGİ VE NEFRET	12
III. B. GEÇMİŞ VE BUGÜN	14
IV. SONUÇ	15
V. KAYNAKÇA	17

I. GİRİŞ

Yaşamımızda karşımıza çıkan zorlu yaşantılar hepimizde farklı etkiler ortaya çıkarır. Duygusal eksiklik ya da fiziksel eksiklik herkeste farklı sonuçlar ortaya çıkarır. Çünkü insan benzersizdir. Bu yüzden yaşanan duygular kişiye özledir. Baba eksikliği de bu durumla ilgilidir. Kimi insanların hayatında var olan ebeveyn eksikliği çok farklı sonuçlar ortaya çıkarır.

Çağdaş çocuk yetiştirme geleneklerine göre çocuk yetiştirmek annenin görevi gibi görülse de çocukların anneleri kadar babalarının ilgisine de ihtiyaçları vardır. Baba figürü yoksunluğu kavramı ana konudur, çünkü babanın yokluğu çocuk gelişiminde önemli bir eksikliktir. Peki, babalığın ne kadar önemli olduğu bilinmesine rağmen günümüz modern, çocuk yetiştirme sorumluluklarının anne ve baba arasında eşit paylaştırılmaya özen gösterilen, dünyasında babasızlık gibi sorunsallar niçin hâlâ devam etmektedir? Kimi zaman annenin çocuğa düşkünlüğü kimi zaman da babanın yeni doğan çocuğa ne yapılması gerektiğine dair hiçbir fikri olmaması yüzünden, aileye yeni katılan bireye dair sorumluluklar tek bir ebeveyne yüklenir. Oysa, iyi bir annelik iyi bir babayı, iyi bir babalık iyi bir anneyi gerektirir. Yani çocuk yetiştirilirken ip birlikte göğüslenmeli. Çoğu zaman iki ebeveynin aralarında yaşadığı ilişki sorunlarının kurbanı çocuklar olur. Bu yoksunluk kimi zaman ise babanın sadece aileyi bırakmasıyla değil, üzücü bir şekilde baba figürünün çocuğun duygusal ya da fiziksel eksikliğini kapatamaya şans bırakılmadan dünyadan göçüp gitmesiyle olur.

İyi bir baba figürü çocuğa başarı özgüven, sosyal yetenekler ve hayatta çok önemli bir yere sahip olan kendini disiplin etme gibi çok önemli özellikler kazandırır. Çocuğun cinsiyetinden bağımsız olarak baba figürünün ailedeki önemi büyüktür, fakat özel olarak erkek çocuklarda sahip olduğu etki başka hiçbir şey ile bir tutulamaz. Özellikle erkek çocuklarda, cinsel kimlik kazanmada babanın rolü yadsınamaz. Çocuk üzerinde yokluğunu öne süren bir baba çocuğun cinsel kimlik karmaşası yaşamasına sebep olabilir. Erkek çocuk annesi gibi olmak isteyebilir.

Annesi gibi makyaj yapmak, giyinmek isteyebilir. Baba, çocuklarda güven duygusunu sağladığı için yokluğu, bazı korkulara, güvensizlik belirtilerine ve sosyal gelişimde gecikmelere sebep olabilir. Bu gibi birçok problem buzdağının görünen kısmına örnektir. Fark edilmeyen, yokluğu hissedilmeyen ama kişi hayatı üzerinde etki gösteren buzdağının altında kalan sorunlar da vardır. Örnek olarak sorumluluk üstlenme ve fedakârlık özelliklerinin yokluğu gösterilebilir. Bu gibi özellikler toplumdaki görünmez kurallardır. Toplumda pek fark edilmeyen, tanımlanamayan ama etkisini süren özelliklerdir. Bir babanın ailenin sorumluluklarını üstlenme görevi çocuğa özel olarak öğretilmese de çocuk ister istemez bu eksikliği tamamlamaya çalışır. Aynı şekilde bir babanın ailede huzuru ve konforu sağlamak için bazı olaylarda fedakâr olması da çocuk tarafından benimsenir. Bu gibi özellikleri annenin çocuğa katabilmesinin imkânsız olduğunu söylemek epey yanlış olur. Fakat annenin değer biçilemez bir emek gösterip, çocuğu babasız büyüterek, bu gibi problemlere maruz kalmayan bir çocuk yetiştirmesi rastlanması zor bir durumdur. Zor olmasının nedeni annenin, annelik rolünde başarısız olmasından değildir; annenin bir kadın olarak erkeklik rollerini bilmesi ve öğretebilmesi zor olduğundandır. Bir kadının, gelişmekte olan bir erkek çocuğuna erkekliği öğretebilmesi gerçekten zor bir iştir. Eğer bir anne bunları başarabilirse, oluşan çocuk da baba figürüyle yetişen çocukların çoğundan daha güçlü ve daha derin bir karaktere sahip olur çünkü bu zor işi, baba figürü olmadan gerçekleştirebilmişlerdir. Babasızlık sorunsalından etkilenen insanların yaşadığı problemlerin temelinde belki de baba eksikliği yatıyordu, ancak bunu değiştirmek mümkündür. Tabi ki bu eksiklik duygusal ya da fiziksel anlamda tamamen kapatılamayabilir, ancak anlamlı hale getirilebilir.¹

Kemal Varol, “Aşıklar Bayramı” adlı eserinde, babasını kaybetmesi üzerine, baba figürünün önemini kurgusal bir hikâyeye oluşturarak anlatmıştır. Bu evrensel mesajı bir önceki eserlerinde adı geçen ve tanıtılan Heves Ali ve oğlu Yakup figürleri üzerinden aktarmıştır. Yakup figürünün çocukluğu ve yetişkinlik hayatının büyük bir kısmı boyunca baba figürü

olmadan yaşaması üzerinde durmuştur. Bu nedenle “Aşıklar Bayramı” adlı eserindeki baba oğul ilişkisini önceki eserlerinde kurgulamıştır. Vermek istediği mesajı olay örgüsü üzerinden; geriye dönüş, iç çözümleme, bilinç akışı, diyalog, metaforik nesnelere, öyküleme, birçok yaratıcı betimleme ve benzetme, özellikle de iç konuşma gibi dil ve anlatım özelliklerinin yardımıyla okura aktarmıştır. Bu tezde; ilk bölümde “baba ve oğul” ve “yol ve yolculuk” alt başlıkları altında kurgulanan baba oğul ilişkisinin işlenişinin anlatıma etkisi, ikinci bölümde “sevgi ve nefret” ve “geçmiş ve bugün” alt başlıkları altında baba figürünün olmamasının ana figürün kimliği üzerindeki etkisi yazarın yazınsal tercihlerine de yer verilerek incelenecektir.

Tezin gelişme bölümüne geçilmeden önce devam eden cümlelerde verilen bilgiler, yazarın sanat anlayışını vermesi nedeniyle önemlidir. Kemal Varol, üniversite yıllarında çeşitli yerel televizyonlarda haber sunucusu ve yayın yönetmeni olarak çalışmıştır. Üniversiteden sonra kendini öğretmenliğe adanmıştır. Üniversite yıllarından itibaren gazetelerde popüler kültür ve köşe yazıları, dergilerde şiirleri yayımlanmıştır. Bunların yanında roman, öykü ve özellikle müzik üzerine köşe yazıları yazmıştır. Alışılmışın dışında olmayan bir hayat geçiren yazar, bu hayat tarzını figürlerine de yansıtmıştır. Yapıtlarında figürlerin meslekleri hiçbir zaman alışılmışın içinde, popüler meslekler olmamıştır. Şairlik yıllarından beri halk edebiyatına özel bir ilgisi vardır. Halk edebiyatına sahip olduğu ilgi eserlerinin neredeyse tamamında görülebilir. Toplumsal sorunlara değinmesi, halkın sesi olmaya çalışması ve şairlik yıllarından kazandığı söz sanatlarını ustalıkla kullanabilmesi sayesinde insanların yüreklerine dokunabilmesi ile de bilinmektedir. Kendisinin de ifade ettiği “Harflerin kâğıda düşenine değil yüreğine inenine inandım hep.” sözüyle eserlerine verdiği emeği belirtmiştir. Odağını, bu topraklardaki büyük bir miras ve zenginlik belirtisi olan farklı kültürlerin sözlü kültürlerine yöneltmiştir. Kendisinin de dediği gibi asıl derdi bu kültürü günümüze nasıl taşıyabileceğini bulmaktır. Bu yüzden müziğe olan ilgisi ve modern çağın altında kalan, sesleri pek duyulmayan eski müzik ustalarını

düzyazıya yerleştirmiştir. “Aşıklar Bayramı” kitabında da Heves Ali figürü bunun temsilidir. Yusuf ise bunun tam tersidir, modern çağın temsilidir.

II. BABA-OĞUL İLİŞKİSİ

Baba-oğul ilişkisi edebiyatın en vazgeçilmez ve yaygın konularından bir tanesidir. Yüzlerce kitaba konu olmuş, edebiyatın içinde kendine has bir dünyanın oluşmasını sağlamıştır. Oluşturulan bu dünyada baba-oğul çatışmaları; sevgi, nefret, ekonomik sıkıntılar, şiddet, ölüm gibi çeşitli bakış açıları ekseninde döner. Özellikle oğullar için babalar tüm hayatlarında iz bırakacak şekilde rol model olurlar. Oğlunu dinleyen, onunla ortak ilgi alanları geliştiren, baba-oğul faaliyetlerine birlikte katılan bir babanın çocuğun hayatına olumlu katkısı hiçbir öğretmenin, arkadaşın ya da akrabanın katkısının yerini tutamaz. Babanın eksikliği bunların da eksikliğini oluşturur. Tamamlanmamış bir kimliğin oluşmasına sebep olur. Edebiyatımızda baba-oğul ilişkisi yapıtların ana konusu olarak karşımıza çıkmasa da genellikle herhangi bir sebepten ötürü çocukluğunda babasını kaybetmiş insanların babasızlığın yarattığı sorunlar yüzünden üzücü sonlara sürüklenmesini içeren yapıtlar vardır. “Aşıklar Bayramı” ise konusu baba-oğul ilişkisi üzerine yazılmış bir yapıttır yani edebiyatımızdaki alışılmışın dışında olduğu söylenebilir.

Ana konunun baba-oğul ilişkisi olarak görülmesinin nedeni yapıtın sadece bu konu üzerinden ve anlatılanların hepsini baba-oğul ilişkisi yoluna uzanmasından dolayı değildir. Ana konunun baba-oğul ilişkisi olma sebebi okuyucuyu en çok etkileyen, en çok ilgi çeken ve acıma duygusunu uyandıran bir konu olmasındandır. Aynı zamanda da romanda en kolay ve en hızlı fark edilebilen bir konu olmasındandır.

II. A. BABA VE OĞUL

Öncelikle, konunun nasıl işlendiği göz önünde bulundurulduğunda yapıtta baba-oğul hesaplaşmasının öne çıktığı görülür. Kırgınlığın, kızgınlığın, suçluluk duygusunun ve hayatından çıkartma arzusunun etki gösterdiği bir hesaplaşmadır. Romanın kahramanı Yusuf'un "*Her oğul gibi, ne kadar direnirsem direneyim daha en başından babama karşı yeniktim.*" (Varol, 139) hissinin hep orada durduğu bir hesaplaşma.

Kemal Varol'un kurguladığı baba figürü, soğuk, iletişime girilmesi zor ve hayatın kendisini yıpratmış bir figürdür. Kurgulanan bu figür, modern hayatta rastlanması zor bir baba figürüdür. Bugünün dünyasının güçlü, yardımcı ve korumacı baba figürünün tam tersi; soğuk, zayıf, umutsuz ve karmaşıktır. Yapıtta, Yusuf figürünün çocukluk dönemlerindeki babası hakkında olan anlamsız ve bulanık anıların olmadığı, kişisel sorgulamalara ve zamansal uzama açıldığı görülmektedir. Baba ise üşüt kapalı, karmaşık, merak ve gizliliklere dayandırılmış; en önemlisi de belirli hiçbir rol almayan bir baba şeklinde yansıtılmıştır. Bunların yanında anne figürü bulanık anılarla kurgulanan figür olarak gizli yerini korumaktadır. Okuyucu arada küçük işaretlerle de olsa babanın belki savaşçı, mutlu ve başarılı bir geçmişi olduğunu düşünerek umutlansa da yine baba hakkındaki var olan düşünce değişmemektedir. Kemal Varol, anlatıyı şimdiki zamandan geleceğe kronolojik olarak ilerlemeyen, ağırlıklı olarak geçmişin anıları üzerinden devam eden bölümler ekleyerek, okuyucuyu hayal kurmaya zorlayan bir zincirle kurgulamıştır. Heves Ali romantik bir çerçeveye oturtulsa da ani bir öfke ve küskünlük fırtınasının içinde bir kez daha karmaşık duyguların etkisini gösterdiği bir bölgeye taşınıyor. Gerçek ve ideal baba figürleri arasında derin bir anlamsal gerilim vardır. Yazar, bu açıklanamayan boşluklar nedeniyle kesik ve eksiklerle dolu olan babanın günümüze getirilerek yeniden inşa edildiğini, boşlukların yavaş yavaş doldurularak yapboz benzeri bir şekle dönüştürüldüğünü ve sonunda tüm sorulara cevap bulunabilecek şekilde tasarlanan bir figür olduğunu düşünürüz. Babanın hayatı boyunca verdiği kararların, bunca senedir yok olmasının,

bir anda ortaya çıkmasının nedenini öğrenmek; geçerli bir mazerete sahip olup olmaması onu unutulmaktan ve affedilmemekten korumaktadır. Okuyucuların beklentisi yazarın tüm durumları aydınlatmasıdır, ancak romantik bir çember içinde baba ve oğulun barışmasını bekleyen bir hikâyenin sonu pek de öyle olmaz ve babayla ilgili bazı sırlar babayla birlikte unutulur. Okuyucunun, ana figür Yusuf'un babası Heves Ali'ye olan küskünlüğünün giderilmesi beklentisi boşunadır. Zamanla onarılan ve donatılan duygular, tam bir kurguya dönüşmeden bozulmadan bırakılır. Örneğin, babanın oğula söylediği “*Annen beni niçin bıraktı biliyor musun?*”, sorusundaki gizem; ardından “*Aslında seni de terk etti.*”, yargısında saklı soru; oğulun babaya yönelttiği, “*Beni niçin bunca yıl aramadın, sormadın?*” gibi doğrudan sorulmuş soruların cevabı tam olarak belirtilmemiştir. Cevabın belirtilmemiş olması bu alıntıda iç monolog tekniğinin kullanıldığını gösterir, iç monolog tekniği sayesinde Yusuf figürünün kişisel bunalımları ifade edilmiştir. Soruların, yapıtın tamamı boyunca kesin bir cevap almaması, okurun cevabı kendisinin üretmesi sağlanmıştır böylece okurun kitapla etkileşime girmesi sağlanmıştır. Aslında hayatının sonunda onarılması umut edilen baba ve oğlunun ilişkisi, babanın yaklaşan ölümü ve gizemli mizacı nedeniyle engellenmiş gibi görünüyor. Bu nedenle, Yusuf'un derin derin düşünerek çözmeye çalıştığı baba figürü, şüphe, çelişki ve belirsizlikten başka bir şey değildir. Okuyucunun beklentisi ve yazarın okuyucunun beklentilerini karşılamaması arasındaki gerilim ve heyecanın yanında Yusuf'un bilinç akışının aktarılması sayesinde okura okuma zevki katmıştır. Benzersiz bir olay örgüsü kurması ve yazarın gizem unsuru ekleyerek okuyucuya iç çözümlemeler yaptırması baba-oğul ilişkisi konusunun ve “baba-oğul” kavramlarının daha iyi anlaşılmasını sağlamıştır.

II. B. YOL VE YOLCULUK

Dışarıda her insan bir yolcu, yaşamı da bir yolculuk olarak gözüke de Kemal Varol, yapıtı iki farklı karakterin temsil ettiği, iki farklı yönde gelişen bir yolculuğun romanı şeklinde

kurgulamıştır. Birinci yolculuk Diyarbakır'dan Kars'a doğrudur. Bu yolculuk farklı bölgelerin, halk müzisyenlerinin gelenekleriyle ilişkilendirilen ritüellerin olduğu, macera dolu ve heyecan verici bir yolculuktur. “Ben gidersem sazım sen kal dünyada/ Gizli sırlarımı aşikâr etme.../ Ben bir insanoğlu sen bir dut dalı/ Ben babamı sen ustanı unutma” (Varol, 221) alıntısında, yapıtta Kemal Varol'un geçmişine dayanan şiir yazarlığı yıllarının şimdiki roman yazarlığı yıllarında da izleriyle karşılaştığı gözlemlenebilmektedir. Benzetmelerin yoğun olarak kullanıldığı bu alıntıda, benzetmelerin işlevi soyut bir kavram olan baba-oğul ilişkisini somutlaştırmaktır böylece okur tarafından daha iyi anlaşılmuştur. Aynı zamanda kültürel değerlerin temsilidir. Yazar bu temsili oluşturmasındaki amaç kendisinin de belirttiği gibi eski gelenek ve kültürleri günümüz modern dünyasında yaşatabilmektir. İkinci yolculuk, geçmişe doğru bir içsel yolculuktur, geriye doğrudur. Bu yolculuk kronolojik, anafirik, kesintili ve fantezilerle dolu değil, gizemlerle dolu bir içsel yolculuktur. Bu anlamda okuyucunun dikkati, bilinmeyenlerle dolu zıt yönlerdeki iki yolculuğu takip etmek için bölünmekle kalmaz, aynı zamanda bu zıtlıkların yarattığı yoğun gerilim alanının etkisinde de kalır. Kemal Varol'un bu geriliminin okuyucuyu olay örgüsünün içine çekmesini, okuyucuyu sıkmasını, okuyucunun ilgisinin dağıtmamasını ve olay örgüsünün kesintisiz bir heyecan duygusuyla ilerlemesini sağlaması benzersiz bir okuma zevki katmıştır. Yazar bilinç akışı tekniğini kullanarak bu iki farklı yol ve yolcuğu birbirlerine tamamlamıştır ve tek bir olay örgüsüne biçimlendirmiştir. Bu gergin baba-oğul ilişkisini birbirine bağlayan unsurlar, iki farklı yön ve karakterde gelişir.

Kemal Varol, yapıtın ana konusu olan, dile getirdiği küresel sorunu figürler ve figürlerin arasında kurduğu ilişki üzerinden aktarmıştır. Fakat figürler ve figürlerin arasındaki ilişkinin anlamsız kalmaması için olay örgüsünü yol ve yolculuk üzerine kurmuştur. Kemal Varol olay örgüsüne, dil ve anlatımını güçlendirmek için metaforik nesnelere kullanmıştır. “Aşıklar Bayramı” metaforlarının oldukça fazla bulunduğu bir romandır. Romandaki en önemli metaforik nesne Heves Ali 'nin Yusuf'a emanet ettiği bağlamasıdır. Yusuf, yapıtın tamamı boyunca da

görülebileceği üzere babasını asla bir örnek olarak görmüyor ve ona benzemek de istemiyor. Yusuf bu bağlamayı alıp babası gibi bağlama çalmayı öğrenebilir ama o zaman babasına karşı yenilmiş olur çünkü o zaman ona benzemiş olur. Oysa babasıyla arasındaki sorunlardan kurtulup kendi özgün hayatına devam etmek istiyor. Yusuf figürü modern çağın insanını temsil etmektedir, özgün olma çabası içindedir. Yusuf, babası Heves Ali'yi bir suçluluk hissi motifi içine yerleştirmiştir. Babası ise Yusuf'u "Batı" geleneği etkisi altında modern insan motifi içine yerleştirmiştir.

III. BABA YOKLUĞUNUN KİMLİK ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Baba yoksunu olan ve anne babası ile yaşayan çocukların kaygı düzeylerinin incelendiği bir araştırmanın sonucunda baba yoksunu olan çocukların sosyoekonomik düzey, yaş, cinsiyet değişkenleri açısından durumluk ve sürekli kaygıların anne babasıyla yaşayan çocukların kaygı düzeyinden fazla olduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca baba yoksunluğunun nedeninin sürekli kaygı puan ortalamaları üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığa neden olduğu da belirlenmiştir. Çocuk, babanın rehberliği olmadan sosyal ve akademik alanda sıkıntılar yaşar, meslek hayatında zorlanır, yetişkinliğe geçme döneminde sıkıntı yaşar. Sorumluluk alma konusunda korkak davranır derler.² Fakat Kemal Varol bütün bu söylenenleri çöpe atabilen, yok sayabilen bir karakter yaratmıştır. Yusuf babasız büyümesine rağmen hayatın birçok alanında başarıya ulaşmıştır veya en azından buna yaklaşmaktadır. Öncelikle babasının yokluğu akademik hayatını etkilemediği görülebilir. Başarılı sayılabilir, işini ciddiye alan, işini seven, sorumluluk üstlenebilen, annesini geçindiren bir figürdür. Bu kısa sürede yaşadığı zorlu yolculukta ona yardım eden arkadaşı ve iş ortaklarının olması ve Yusuf'a koşulsuz bir şekilde yardım etmeye çalışmaları ve "*Dostlar, arkadaşlar bazen bir suskunluk için bile yeterliydi sanırım.*" (Varol, 213) kesiti Yusuf'la olan güçlü ilişkilerini yansıtır. Babasının yokluğu sosyal hayatını etkilemediği çıkarılabilir.

Babasız büyüyen çocukların özellikle erkek çocukların, kurallara uymada ve otorite figürüne uymada zorluk yaşadıkları görülür. Kuralları çiğnedikleri ve daha asi oldukları görülür. Fakat Yusuf figüründe bunların hiçbirine rastlanmaz bu nedenle de annesi tarafında iyi terbiye edildiği, annesinin yetiştirme konusunda emek sarf ettiği görülebilir. Sorumluluk alması, kendi ayaklarının üstünde durması annesinin verdiği emeğin ve emeğinin karşılıklarından biridir. Yusuf'un annesi, görülebildiği gibi bir evlat yetiştirmek için Yusuf'a küçüklüğünden beri belirli sorumluluklar yüklemek zorunda kalmıştır. Olması gerekenden biraz daha sert olmuştur, yapılması gerekenleri yapmıştır. Fakat doğal olarak bu durum Yusuf'un biraz daha az ilgi ve sevgiyle büyümesine neden olmuştur. Yapıtta görülebileceği üzere Yusuf'un kadınlarla olan ilişkileri biraz karmaşıktır. *“Yastığının kabarıklarını düzeltmek için önce birkaç kez yumrukladım, bir elimi alttan bir elimi üstten geçirip bir kadının yumuşacık tenine sokulur gibi sarıldım, kokusunu içime çektim” (Varol, 15)* kesitinden anlaşıldığı üzere sevgilisi olmasına rağmen bir kadın, onu sevecek biri arayışı içinde olması, sevgilisi Yıldız'la konuşmama isteği ve eski sevgilisi Aylin'den çok memnun olsa da ayrılmasının nedensiz olması Yusuf'un istediği aşırı ilgi ve sevgidir. Yusuf bunun farkında olmasa da yazar bu özelliği de figüre katmıştır. Altında birden fazla betimleme vardır. Varol yapıtın tamamında bu gibi betimlemeleri kullanmıştır ve böylece yaşanan olayları okuyucunun kafasında daha iyi canlandırarak daha iyi anlaşılmasını sağlamıştır. Yapıt 1. Tekil şahısla anlatılması yani anlatıcının ana figür Yusuf olması, olaylara onun bakış açısından bakmaya ve onun kimliğini daha iyi anlamaya yardımcı olmuştur. Figürün kimliğinin doğru anlaşılabilmesi ve doğru yorumlanabilmesi küresel soruna bir örnek kişilik göstermiştir. Böylelikle küresel sorun daha iyi belirtilmiş ve açıklanmıştır. Yapıtta birçok güçlü betimlemeler ve benzetmeler kullanılıyor. *“Çok geçmeden içimdeki buz tutmuş karların yavaş yavaş erimeye başladığını, tıpkı dağların zirvesinden aşağı süzülen o kaynak suları gibi garip bir biçimde ferahladığımı fark ettim. Babamı hep uzaklarda sanırken, o gizli bir el gibi hep yanımda yöremde dolaşmıştı. Galiba o*

an içimde engel olamadığım bir sevincin yükseldiğini hissettim.” (Varol, 173) alıntısında yazarın kullandığı güçlü benzetme ve betimlemelerle karşılaşmaktayız. Yazar, gündelik dille şiirsel anlatımı incelikle yan yana getirmiştir. Yazarın da söylediği gibi zamanında şiirlerle fazlasıyla iç içe olmanın faydasını sergilemiştir. Şairlikten gelen kazanımlarıyla okuyucunun zihnini ve kalbini etkilese de kulağa da zevk katmıştır. Yusuf figürünün etrafındaki olaylara ve kişilere karşı düşüncelerini okura aktarmıştır. Bütün bunların yanında özellikle iç monolog ve diyalog gibi dil ve anlatım özellikleri kullanarak kimlik kavramını ve babasızlık sorunsalının kimlik üzerindeki etkisini başarılı bir şekilde yansıtmıştır.

III. A. SEVGİ VE NEFRET

Büyük ya da küçük fark etmeksizin hepimiz ister ailelerimizden ister hayatın başka yerlerinden edindiğimiz tecrübeler, hatıralar ve yaralarla sarmalanmış durumdayız. Önemli olan o yarayı nasıl saracağımız ve bu tecrübeyi sonraki kuşaklara nasıl aktaracağımızdır. O geçmişten nasıl bir gelecek çıkaracağımızdır. *“Neden geldiğinin bir anlamı yoktu, ben çocukken de aynıydı, sonrasında da. Yaptığı şeyler için hiçbir zaman esaslı bir gerekçesi olmadı zaten. Hayat sanki onun için, istediğinde esen istediğinde duran, yerle gök arasında bir yerde salınan tuhaf bir rüzgârdan ibaretti. Kendini o rüzgâra kaptırıp dağ bayır dolaşır, sırtını o ağaçtan bu ağaca dayar, çeşme başında durup arkasına bakar ve geride bıraktığı hiçbir şey için pişmanlık duymazdı, ne bir açıklama ne özür.” (Varol, 41)* alıntısında güçlü betimlemeler ve benzetmeler görülebilmektedir. Yusuf’un babasına karşı karamsar bakış açısının okuyucu tarafından daha iyi anlaşılabilmesi için bu durum özetlenmiştir. Yusuf yol boyunca çocukluğunda yaşadığı ama hayatını etkileyen yaralarla yüzleşiyor ve onları iyileştirmeye çalışıyor. *“Babam uzaklardayken, yıllar yılı kayıpken, neredede sefa sürdüğünü, yaşayıp yaşamadığını bile bilmezken, varı yoğu belirsiz bir türküden ibaretken daha güzel kavga ediyordum onunla. Çünkü bir babanın kendisiyle değil, hatırasıyla kavga etmek her zaman*

daha kolaydı, belki de daha zor, kim bilir.” (Varol, 49) alıntısında da anlaşıldığı üzere aşk ve nefret arasında kalmış birisini seçmeye çalışıyor. Alıntıda iç monolog tekniğinin kullanıldığı görülebilmektedir. Kullanılan bu teknik sayesinde Yusuf figürünün düşünceleri ve iç bunalımları okur tarafından daha iyi anlaşılabilmesi sağlanmıştır. Olay örgüsü boyunca Yusuf’un babasına duyduğu nefret ve kırgınlıktan dolayı kendisini ne kadar zorlasa da ona “baba” diyememiştir. Bu durumu fark eden Heves Ali onu teselli etmek amacıyla söylediği *“Baba dediğin tamamlanmamış bir kelimedir zaten.” (Varol, 226)* alıntısı ise Kemal Varol’un yapıtı üzerine kurguladığı “baba-oğul” ilişkisinin zemini ve özeti niteliğindedir. *“Onun için, yıllar sonra aklına gelmiş, öyle ya da böyle izi bulunmuş oğlu değil, zor durumda kalmış bir akrabasını başka bir şehre taşıyan alelaide bir şofördüm belki.” (Varol, 139)* alıntısında bakış açısının önemi vurgulanmaktadır. Heves Ali’nin kendi bakış açısı tamamen farklı olsa da o an için Yusuf’un bakış açısında, kendisi babası için sadece bir şofördü.

“Herkesin babası bir kere ölürdü. Alır götürür, yıkar, kefenler, toprağa gömer ve sonra arada bir acıyla hatırlanan bir ölüye dönüşürdü babalar. Benimki yıllardır tekrar tekrar ölüyordu. Bir bakışla, bir sözle, upuzun bir suskunlukla, havaya kalkan bir parmakla, sallanan bir elle, bir iç çekişle ölüyordu babam.” (Varol, 164) alıntısında benzetimlerin kullanıldığı görülebilir. Bu benzetmeler Yusuf’un babasının durumunu somutlaştırmış ve ne kadar zor bir durumda olduğunu daha iyi vurgulamıştır. Kemal Varol’un bu alıntıda simgelediği, iki zıtlığı ve bu iki zıtlığın Yusuf’un kimliğine olan etkisini yansıtır. Bu iki zıtlık sevgi ve nefrettir. Babasıyla karşılaştığı her an kendine sevgiye alıştırmaya çalışırken babasından her ayrıldığında ya da babası her terk ettiğinde Yusuf kendisini nefret etmeye iter. Yokluğunda çektiği özlem ve her karşılaşmalarında özlemini gidermek için, babasının içinde bulunduğu acı durumdan dolayı kendisi her ne kadar istemese de ona ısınmaya başlar. Ortalıkta kaybolmamasının nedenini tam olarak bilmesede kafasında kurduğu olaylardan dolayı ona acır ve farkında olmadan onu sevmeye başlar. *“Affet, çünkü herkesin harflerin görünen yüzüne gizlenmiş bir sır*

gibi parça parça açıldığı, bütün esrarın orta yere dökül-düğü, yıllar yılı zihninde tutulacak son bir gecesi olmalıdır bu dünyada. Çok istedim, çok diledim ama yapamadım. Bir sabah habersizce çekip gittim dünyandan, affet!” (Varol, 72) Kemal Varol bu alıntıda acıma duygusunu uyandırır ve Yusuf’un babasını neden affettiğini acıma duygusuyla belirtmektedir. Küçüklüğünde de aynı durum etkisini göstermektedir. Fakat Yusuf, babasına her ısındığında ona karşı bir sempati göstermeye başladığında babası onu tekrar nedeni bilinmez bir şekilde terk etmektedir. Bu nedensiz kaybolmalar Yusuf’u tekrardan nefrete mahkûm bırakmaktadır. Yusuf’un maruz kaldığı ve dengesiz aşk ve nefret duyguları kişiliğini de etkilemektedir. İnsanlara güven konusunda oldukça zorlanmaktadır, örneğin avukat arkadaşlarına ve asistanına olabildiğince az görev vermekte ve işlerini kendisi yapmayı yeğlemektedir. Yusuf figürünün babasına bağlanması beraberinde ona birtakım sorumluluklar da yüklemektedir. Çocuk yaşta bir baba figürüne sahip olmak her ne kadar çocuğun üzerindeki sorumlulukları azaltsa da baba figürünün yaşlılık döneminde, çocuğa daha çok sorumluluk yüklenir. Babasına karşı sevgi duygusunun oluşması onu birtakım sorumluluk ve zorunluluklar altına sokmaktadır. Aynı zamanda babasından nefret ettiği dönemde tamamen kişisel bir özgürlük içinde yaşamaktadır. Kısacası, babasızlık sorunsalı Yusuf figürünün kimliğini sevginin duvarları ve nefretin özgürlüğü ikilemi etkisinde bırakmıştır.

III. B. GEÇMİŞ VE BUGÜN

Kemal Varol yapıtta birkaç ikili kavram arasında gerilim yaratmıştır. Bunların birisi bir önceki alt başlıkta konu olan sevgi ve nefrettir. Modern hayatın temsilcisi Yusuf’un kişisel bunalımlarının ve sorunlarının yanı sıra eski ve yeni aşıklerle olan ilişkilerinin yarattığı gerilimler, anlam bunalımları, ilişkilerin yitimi, duygusal erozyon ve günümüz postmodern bireyin temsilidir. Heves Ali’nin yarattığı gerilim, önemini yitirmiş ve yok olmaya yüz tutmuş bir geleneğin temsilcisidir ve kahramanın geçmişinin gizeminin neden olduğu zeminde

gerçekleşir. Farklı karakterlere sahip bu iki gerilim mekanizması, modernizm ve gelenek arasında sıkışan okuyucu profilini tatmin eden farklı duygusal atmosferler yaratır.

Yapıtta ziyaret edilen her şehirde, köyde Heves Ali'nin hayatı hakkında soru işaretleri artıyor. Yeni hatıralar ve figürler karşımıza çıkıyor. *“Merdivenlerden yalpalaya yalpalaya inerken hatırladım: Baba kokusuydu. Aradan yirmi beş yıl geçse de hala aynıydı.”* (Varol, 37) alıntısı geriye dönüş tekniğine örnek niteliktedir. Yusuf'un küçüklüğünden aşına olduğu baba kokusu hatırlayarak anılarını canlandırmaya yardımcı olmuştur. Heves Ali'nin hatıraları, Yusuf'un küçüklük hatıralarının hepsi birer geriye dönüş tekniğinin ürünüdür. Kemal Varol, yapıtını basit bir çizgi üzerinde şimdiden geleceğe doğru ilerletmediğinde ve birçok geriye dönüş üzerinden sürdürdüğü yapıtı, olay örgüsünü daha akıcı, daha canlı ve konun duygusal iletisi açıkça fark edilen, hatıraları ipucu olarak kullandığı, okuyucunun kendi yorumunu katmasına izin veren anaförük bir zincir içinde oluşturuyor. Yusuf'un geçmişte her ne kadar babasında nefret etse de bugün babasına yardım eli uzatması ona değer vermesi de bir diğer zıtlıktır. *“Kendime bile anlatamadığım, kim olduğunu bir türlü kavrayamadığım, ruhunda hangi fırtınaların koptuğunu bilemediğim, hiçbir paye biçemediğim, en ufak bir mertebe yakıştıramadığım, ömrünü bir bağlamanın peşinden oradan oraya sürüp duran bir babayı başkalarına serinkanlılıkla nasıl anlatacaktım ki!”* (Varol, 110) alıntısında Yusuf her ne kadar babasından nefretle bahsetse de *“Kalbinde derin bir çizikle gezenin, günün birinde her ne pahasına olursa olsun yaranın müsebbibini affetmesi kadar kederli ve ağır bir şey yoktu dünyada.”* (Varol, 156) alıntısında tamamen zıt düşüncelere sahiptir. Babasızlığın Yusuf figürüne etkisi geçmiş ve bugün zıtlıklarında da gözlemlenebilmektedir.

IV. SONUÇ

Kemal Varol'un “Aşıklar Bayramı” adlı yapıtında bir küresel sorun olan babasızlık sorunsalının ana figürün kimliğini nasıl etkilediği tezin odak noktasını oluşturmaktadır. Giriş

kısımında da belirtildiği üzere baba-oğul ilişkisi edebiyatın en vazgeçilmez ve yaygın konularından bir tanesidir. Sorunsalın figürlere etkisinin daha iyi gözlemlenebilmesi için figürlerin baba-oğul ilişkileri olay örgüsü de göz önünde bulundurularak işlenmiştir. Sorunsalın ana figüre hangi alanlarda etki ettiği ve hayatını nasıl değiştirebildiği, olay örgüsü ve iç monolog gibi teknikler yardımıyla belirtilmiştir. Nitekim bireyin bu sorunsaldan doğrudan etkilendiği, eğer sorunsalın bireyde bir yas süreci oluşturmuşsa onu nasıl engellemeye çalıştığı ve onu insanlardan saklı tutmaya çalışması, bireyin hayatını buna karşı nasıl oluşturmaya çalışması incelemelerde ortaya çıkmıştır. Dikkat edilen üslup bağlamında, yapıtın genelinde “iç çözümleme, bilinç akışı, diyalog, metaforik nesnelere, öyküleme, birçok yaratıcı betimleme ve benzetme” tekniklerinin yanında özellikle “geriye dönüş” tekniği ve en çok da “iç monolog” tekniğinin yanında farklı sanat kültürlerine birçok gönderme olduğu ve hatta olay örgüsünün kurulmasına etkisi olduğu ve anlatımı güçlendirmek için yazar tarafından bilinçli olarak kullanıldığı belirtilmiştir. İlaveten Kemal Varol’un geçmiş tecrübelerinden nasıl yararlandığı belirtilmiştir. Kemal Varol’un şiir yazarlığı yaptığı dönemin yapıtta üslubuyla ilgi çeken, edebi tekniklerle yazılmış şiirlerle karşılaştığı belirtilmiştir. Yazarın kültüre olan bağlılığının ve halk müziğine olan ilgisinin olay örgüsünün nasıl etkilediğine ve babasızlık sorunsalının yanında anlatılmak istenen birden fazla sorunsala değinildiği ve gün yüzüne çıkarılmaya çalışıldığı incelenmiştir. Yapılan tez çalışmasıyla dönemin modern anlayışının altında kalan kültürel değerlerin yaşatılması ve unutulmaması adına Kemal Varol’un çalışmalarının önemini vurgulandığı gibi yazarın yazınsal kimliği de milli edebiyatın mirasçıları olarak sahip çıkılmıştır. Tezin devamı niteliğinde görülebilecek bir çalışmada yazarla yaklaşık aynı dönemlerde yaşamış, ki yaklaşık aynı değerlere ve kültürlere sahip olsunlar, üsluptan ziyade içeriğin yani babasızlık sorunsalının önemini vurgulayan bir edebiyatçının eseri incelenerek konuya daha çok ve belki de farklı bakış açılarından yaklaşılabilir.

V. KAYNAKÇA

Varol, K. (2021). *Âşıklar Bayramı. İletişim Yayınları.*

¹ Evimdeterapi. (2022, June 14). *Baba Eksikliği. Online Psikolog Terapist Terapi. Retrieved March 31, 2023, from*

<https://www.evimdeterapi.com/blog/baba-eksikligi>

²Özdal, F. & Aral, N. (2005). *BABA YOKSUNU OLAN VE ANNE-BABASI İLE YAŞAYAN ÇOCUKLARIN KAYGI DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ . Ahi*

Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi , 6 (2) , 255-267 . Retrieved from

<https://dergipark.org.tr/en/pub/kefad/issue/59538/856382>

Sözlüğü, T. E. İ. (n.d.). *Kemal Varol. Retrieved March 31, 2023, from*

<https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/kemal-varol>